

Källa:SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅNS KUNDTIDNING

4/2012

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Entreprenöranda i Arjeplog

– med biltestindustri i sträng kyla

Läs om ny konjunkturbarometer för Norrland!

Regional

statistik över
Sveriges natur-
resurser

Tillväxtanalys

Möt **Jan Cedervärn** på
Tillgänglighet och Regional
tillväxt i Östersund

Östergötland

– ett Sverige i miniatyr
Fredrik Sunnergren på
Regionförbundet Östsam

Källa: SCB

Källa: SCB är Statistiska centralbyråns kundtidning

Ansvarig utgivare: Stefan Lundgren, SCB, 08-506 941 00

Redaktion:

Monica Holmberg,
SCB, chefredaktör
019-17 61 67

Maria Sjölander
08-506 940 53

Redaktionen adress:

SCB, 701 89 Örebro
019-17 60 00
monica.holmberg@scb.se
maria.sjolander@scb.se

Layout: Ateljén, SCB

Tryck: Lenanders Grafiska AB,
december 2012

Svanenmärkt trycksak Licensnummer 341 145

Källa: SCB trycks i en upplaga av
10 000 exemplar och distribueras
till SCB:s kunder.

Foto omslag: Hotell Silverhatten

ISSN 1104-8476
URN:NBN:SE:SCB-2012-A08T11204_pdf

SCB

scb@scb.se
Box 24300
Besöksadress: Karlavägen 100
104 51 Stockholm
08-506 940 00

Besöksadress: Klostergatan 23
701 89 Örebro
019-17 60 00

SCB:s statistikservice

information@scb.se
08-506 948 01

GD HAR ORDET

Nya möjligheter att förstå hur Sverige utvecklas

FÖR MÅNGA REGIONALA aktörer är SCB en viktig källa till kunskap, inte minst via all den regionala statistik som finns gratis tillgänglig i våra databaser. Ett av målen för SCB:s verksamhet är att statistiken ska göras mer tillgänglig och möjligheterna att nyttja det statistiska datamaterialet ska öka. Jag vill lyfta fram tre aktiviteter som pågår för att nå det målet: det fortsatta arbetet med Statistikatlasen, vår satsning på artiklar på scb.se och utvecklingen av geodatatjänster.

Statistikatlasen har funnits ett tag på scb.se. Det är ett kart- och analysverktyg som hjälper dig som användare att se regionala strukturer och sammanhang i statistiken. Du kan fritt ladda in olika data från SCB:s databaser eller från andra källor. Jag tror att många tycker det är spännande att se statistik om valdeltagande – och hur rösterna i senaste valet fördelar sig i Statistikatlasen för valdistrikten.

Under året har vi förnyat scb.se genom att presentera vår statistik i aktuella artiklar på startsidan. Några bygger på helt nya bearbetningar av statistik som blivit möjliga tack vare att SCB är med i geodatasamverkan. Samverkan är ett resultat av *Inspiredirektivet* som

syftar till att geografisk information ska bli lättare att hitta och använda inom Europa. Lantmäteriet driver samverkan i Sverige som innebär att myndigheter och kommuner mot en årlig avgift delar geografiska data med varandra.

Inom geodatasamverkan utvecklar SCB också egna geodatatjänster som gör det enkelt att titta på och ladda hem geografisk information från oss. Några tjänster finns redan på **www.geodata.se** – fler kommer under nästa år.

Genom att bredda sättet vi tillhandahåller vår information, blir det enklare för regionala aktörer och andra användare att ta del av SCB:s statistik. Statistik är en viktig grundpelare i samhället, inte minst när man vill mäta hur det står till i landets olika delar – eller för att se vilka effekter olika politiska initiativ har fått. När vi kombinerar geografisk information med våra statistikregister, ges helt nya möjligheter att förstå hur Sverige utvecklas lokalt och regionalt.

Välkommen att läsa ett extra tjockt nummer av Källa:SCB, som till stor del handlar om den regionala statistiken!

Stefan Lundgren
Generaldirektör

4

17

Foto: Maria Larsson

19

4 Hela Sverige ska bidra till samlad tillväxt!

Jan Cedervärn vid Tillväxtanalys i Östersund.

7 Statistik på rutor – en gränslös statistik

8 Ny Norrlandsbarometer

Norrlandsfondens vd Lars-Olov Söderström berättar om läget.

11 Östergötland är ett Sverige i miniatyr

Fredrik Sunnergren på Regionförbundet Östsm berättar om regionen och Supercross.

12 Verktuget Supercross och SCB:s del i utvecklingen

13 Regional statistik över våra naturresurser

Hur ägs, brukas och används marken i Sverige och hur fungerar Geosamverkan?

15 Produktionsindex över näringslivet, en ny statistikprodukt

16 Rapsoljeindex, ett rättvist index för biodrivmedel

17 Kartläggning av ungdomsarbetslösheten i Norden

Åsa Olli Segendorf på Statsrådsberedningen.

19 Hundar katter och andra sällskapsdjur

Vilka förändringar har skett på sex år?

Carina Jägrén på Svenska Kennelklubben

21 Metoder vid SCB Hundra år av svenskt valdeltagande

Språkets betydelse för siffrorna – och språket på nivåer ovanför det bokstavligen

Nordiska statistikermötet 2013

i Bergen, 15–17 augusti.

Övergripande tema för konferensen är Statistikens kvalitet med underrubrikerna: Ramverket, Uppgiftslämnaren, Statistikproduktionsprocessen samt Kommunikation av resultat och kvalitet till användaren. Dessa speglar väl vad som avhandlas i Eurostats Code of Practice.

Från den 2 januari hittar du mer information via Statistisk sentralbyrås webbplats ssb.no.

Bergen 2013
Nordisk statistikermøte

Hela Sverige ska bidra till samlad tillväxt!

”Jag är fascinerad av hur en myndighet med 60 anställda kan ha sju lokaliseringar world wide”. Detta säger **Jan Cedervärn** – ny på Tillväxtanalys och avdelningschef för *Tillgänglighet och Regional tillväxt* i Östersund.

– JAG ÄR EN SKÅNING från Söderslätt som har arbetat på Folkhälsoinstitutet de senaste sju åren, som ansvarig för bl.a. uppföljningsverksamhet. I början av 90-talet fram till 2005 arbetade jag med regionala frågor och regional tillväxt på Glesbygdverket – med andra ord har jag kommit hem igen när det gäller uppgifterna.

Vilka myndigheter slog man samman när Tillväxtanalys bildades?

2009 såg man över näringslivspolitikerna och separerade genomförande och uppföljning/utvärdering. ITPS, Nutek och Glesbygdverket lades ner och Tillväxtverket och Tillväxtanalys bildades. Men vi samarbetar och har ofta gemensamma uppdrag. Ett exempel är satsningen på fem s.k. turistmagneter – Kiruna, Stockholms skärgård, Bohuslän, Vimmerby och Åre där Tillväxtverket genomför och vi utvärderar.

Berätta kort om myndighetens uppdrag!

Vi är regeringens organ för att utvärdera och analysera den svenska tillväxtpolitiken. En del är också utlandsbaserad omvärldsbevakning, med fem utlandskontor. Vi har tre huvudfokus: *Kunskap & kompetens för innovation i globala värdekedjor, Strukturuomvandling och näringsdynamik för hållbar tillväxt samt Regional attraktivitet och utvecklingskraft i hela landet*. Tillväxtpolitiken går ut på att alla ska bidra till den samlade tillväxten.

FAKTA

Tillväxtanalys har cirka 60 anställda, främst i Östersund men också i Stockholm, Tokyo, New Delhi, Brasília, Washington DC och i Peking. Uppdraget är att genomföra omvärldsbevakning, utvärderingar och analyser.

Vi har statistikansvar för vissa områden inom näringslivsstatistiken för svenska och utländska företag, t.ex. konkurser och nystartade företag. I huvudsak är vi anslagsfinansierade och med utlandsuppdragen samverkar vi med bl.a. Tillväxtverket, Vinnova och Energimyndigheten.

Hur ser Sveriges olika delar ut tillväxtmässigt?

Sverige som helhet har haft en god utveckling och en god återhämtningsförmåga i de olika kriserna. Efter finanskrisen 2008 hade vi en snabb återhämtning. Gruvområdena har haft en intressant utveckling. I exempelvis Arjeplog ansågs gruvorna vara tömda. I dag har teknikutveckling gjort att man kan utvinna malm igen och prisutvecklingen har gjort det lönsamt.

Storstadsregioner har naturligtvis bäst förutsättningar och starkast tillväxt, men det finns också mindre orter som har en positiv utveckling.

Generellt kan man säga att ju större täthet desto bättre utveckling. Vi accepterar också längre pendlingsavstånd i dag och inom vissa tjänstenärings finns möjlighet att jobba på distans. Vi

väljer kanske att bo i mer attraktiva omgivningar och accepterar därför längre resor. Infrastrukturen och kollektivtrafiken har dessutom utvecklats. Nästan hela Skåne är exempelvis EN arbetsmarknad med väl fungerande infrastruktur – jag är imponerad!

Vi intresserar oss också för gränsregionerna där man ser helt annorlunda mönster om man tänker bort gränserna, som i Haparanda/Torneå som är integrerade fast de finns i olika länder. Priser anges i euro och kronor och väldigt många är tvåspråkiga. Det fanns tidigare en vision om att bygga affärscentrum ovanför älven.

Tyder något på att landsbygden INTE dör ut?

Intressant fråga! Redan på 40-talet pratades det om döende landsbygd. Men det är inte så lätt att ta död på landsbygden med platsbundna näringar som jordbruk, skog och hela råvaruindustrin. Även den stora upplevelseindustrin är platsbunden.

Finns det något som tyder på att Stockholms-regionens tillväxt mattas av till fördel för någon annan region?

Det är bara brist på infrastruktur och bostadsbyggande som skulle kunna dämpa tillväxten. Stockholmsregionen har en egen agenda som innebär att de inte konkurrerar med andra regioner, de konkurrerar globalt med andra storstadsregioner.

Hur har regional tillväxt sett ut historiskt?

Regionalpolitik har vi sysslat med i alla tider. Axel Oxenstierna var faktiskt den första regionalpolitikern som såg hela landet som en resurs. Han började kolonisera norra delarna av landet för att utnyttja råvaror och mark.

Vi har gått från det agrara samhället till det industriella och frågan är nu om vi har ett tjänstesamhälle. BNP-siffrorna visare ett industrisamhälle och antal sysselsatta ett tjänstesamhälle.

Kraftig industriexpansion skedde efter kriget och "offentligheten" byggdes upp för att understödja industrin. Arbetsförmedlingsverksamheten med AMS byggdes upp, och kallades i norr "Alla Måste Söderut".

” ... det är inte så lätt att ta död på landsbygden med platsbundna näringar som jordbruk, skog och hela råvaruindustrin. Även den stora upplevelseindustrin är platsbunden.

Tillväxtanalys i Östersund. Foto: Mikael Lindau

”Arbetsförmedlings- verksamheten med AMS byggdes upp, och kallades i norr ”Alla Måste Söderut”

Den regionala omvandlingen på 50- och 60-talen innebar en kraftig befolkningsomflyttning med offentliga initiativ som miljonprogrammet, där en miljon bostäder byggdes på tio år, plus infrastruktur för detta. Staten gjorde vissa insatser för att skapa en balanserad utveckling med lokaliseringspolitik och reglerade investeringsfonder. På Gunnar Strängs tid brukade man tala om ”två vita och en brun” innebärande att om ett större företag fick använda sina investeringsfonder för två etableringar i södra Sverige så skulle de också göra en etablering i norra.

Ni finns också på plats i en rad länder – vad händer i dessa områden som gör dem viktiga?

Det handlar om Kina, Japan, Indien, Brasilien och USA, som stora tillväxtområden. Här sker dessutom bevakning av omkringliggande delar, t.ex. Hongkong och Korea. Personerna på plats skapar kontakter och

omvärldsbevakar. De sitter ofta på ambassaderna och motsvarar delvis de gamla tekniska attachéerna, men med en bredare uppgift.

Berätta om det regionala analys- och prognossystemet rAps!

Det är ett verktyg för att göra regionala analyser och prognoser av befolkning, arbetsmarknad, näringsliv och regional ekonomi. Syftet med rAps är att man regionalt ska kunna arbeta med samma förutsättningar i sina analyser, för att få transparens och jämförbarhet.

Verktyget består av två delar, en med regional data över exempelvis befolkning, arbetsmarknad, löner och näringsliv och en ganska avancerad prognosdel. Licenskostnaden är 25 000 per år för obegränsat antal användare.

Tillväxtanalys är ansvariga, SCB sköter drift och utveckling och Tillväxtverket svarar för användarkontakter och utbildningsinsatser.

Berätta om statistikportalen på er webbplats!

Den är relativt ny och innehåller i dag den officiella statistik

vi producerar. Där kan användaren själv välja och bygga sina tabeller. Presentation av data och statistik är ett utvecklingsområde för oss och vi ser behov av att kunna tillgängliggöra mer data på vår webb på detta sätt.

Vi ska bli bättre på att kommunicera – inte bara producera.

Hur sker samarbetet med SCB?

Vi finns representerade i SCB:s användarråd för regional- och arbetsmarknadsstatistik och vi har ett omfattande samarbete för rAps. Vi köper statistikprodukter och också hela produktioner. Stor del av våra data byggs på statistik från SCB.

Sist men inte minst – vad vore den perfekta statistiken?

Den som kan följa förändringarna i samhället när det gäller miljö, hållbara samhällen och globalisering – statistik som är anpassad och jämförbar för att fånga dynamiska ekonomiska processer.

Monica Holmberg

Statistik på rutor

– en gränslös statistik

I UPPDRAGET TILL Tillväxtanalys (se sid 4–6) har SCB levererat data över folkmängd, utbildningsnivå, sysselsatta, arbetsställen och flyttningar och Tillväxtverket gör sina analyser med hjälp av GIS – en förutsättning för *Statistik på rutor*. Det är en gränslös statistik där man själv avgör området, i detta fall hela riket men det kan också gälla ett stråk som en järnväg. GIS-program är verktyg som blir allt vanligare i analysverksamheter. Sekretessregler gäller på samma sätt som för övriga SCB.

SCB har delat in Sverige i cirka 230 000 rutor: 250-metersrutor för tätort och kilometersrutor för övriga. Varje år framställer vi en geografidatabas som kopplas till uppgifter från olika register vid SCB med utgångspunkt från fastighetskoordinatorer.

Data på karta

SCB har utvecklat *Data på karta* – ett bra verktyg när du vill söka information om ett område på kartan med hjälp av exempelvis en adress. Du markerar det aktuella området och får en statistikrapport med tabeller och diagram. Du kan antingen köpa en standardvariant eller låta oss skraddarsy den åt dig. Det går utmärkt att komplettera med egna uppgifter i verktyget. Data på Karta bygger på SCB:s rutstatistik.

TIPS

Du kan använda **Google Earth** och markera ditt område, skicka in en KML-fil till oss så tar vi fram en närområdesprofil på ditt område. Detta fungerar när man är intresserad av just ett specifikt område.

Närområdesprofil är den senast utvecklade produkten vid SCB som bygger på *Data på karta* och de mest efterfrågade uppgifterna. Även här väljer du område, men variablerna är förutbestämda och levereras som pdf- och excelfiler. Det går fort och blir relativt billigt.

MER INFORMATION

hittar du med sökordet *Marknadsprofiler* på www.scb.se eller kontakta SCB via e-post: magnus.nystrom@scb.se

Hur ser jämställdheten ut i din kommun eller i ditt län?

Med SCB:s hjälp kan du följa upp jämställdhetsfrågorna i din närhet – på regional nivå.

SCB tar fram regional jämställdhetsstatistik på uppdrag. Vi tar fram statistik inom olika ämnesområden, exempelvis arbetsmarknad, befolkning, inkomst och utbildning. Den redovisas efter kön, region och tid. Andra variabler kan också förekomma.

För mer information, kontakta Barbara Narfström via e-post: barbara.narfstrom@scb.se

Ny Norrlandsbarometer

Det är mycket tack vare Norrbotten som regionens konjunktur står sig gott och den har vägt upp den svaga utvecklingen i Gävleborg och Jämtland. Detta kunde man läsa om i Norrlandsbarometern hösten 2011.

Hur ser det ut i dag – ett år senare? Källa:SCB har talat med **Lars-Olov Söderström**, vd på Norrlandsfonden.

Vad är Norrlandsfonden?

Det är en stiftelse som tillkom på 50-talet på initiativ av den socialdemokratiska riksdagsmannen och sedermera landshövding i Norrbottens län, *Ragnar Lassinantti*. Han föreslog att delar av vinsten från malmen skulle bli kvar i regionen för att stimulera ett mer varierat näringsliv, förutom de då dominerande näringarna malm och skog. Finansminister Gunnar Sträng övertygades och delar av LKAB:s vinst fonderades. Fram till 1985 fylldes fonden på till en halv miljard och med två senare tillskott förvaltar vi i dag drygt en miljard kronor. Huvudsyftet är att nyetablerade och växande företag ska kunna få tillgång till "topplån till företag". De ska alltså täcka upp när banken och ägarnas möjligheter inte fullt ut räcker till för att finansiera en framtidssatsning i ett norrländskt företag.

Berätta om konjunkturbarometern som ni låter SCB ta fram under namnet Norrlandsbarometern!

SCB har gjort den för tolfte gången. Produkten startades på 1980-talet av dåvarande Sundsvallsbanken för Västerbottens län och byggdes sedan ut för att gälla hela Norrland. I slutet av 90-talet lade Nordbanken ned barometern och vi såg möjligheten i en bra produkt för bredare syften – att nå ut med kunskap om konjunkturutvecklingen till hela Norrlands näringsliv.

Den färskta barometern bygger på företagens förväntningar inför våren 2013, vad ser ni i stora drag?

Fastighetsbranschen är i en positiv trend. Efterfrågan på boende och näringsfastigheter ökar och det finns en stark framtidstro bland fastighetsbolagen – en viktig signal om underliggande stadig tillväxttrend på många håll. Samtidigt noteras en avmattning inom industrin som märks tydligast i Västernorrland och Gävleborg. Det bidrar till en dystrare konjunkturbild i de södra länen.

I Norr- och Västerbotten är byggbranschen fortfarande hyggligt stark men med tydlig förväntan om sämre tider. Just byggandet ligger ofta senare i konjunkturfaser än många andra branscher.

Handeln går också bra i Norrland, särskilt i Norr- och Västerbotten där framförallt sällanköpshandeln ser ljus på utsikterna.

Turismen har ett stabilt konjunkturläge, speciellt i Jämtland där turismen är tongivande. Även konsulterna inom "uppdragsverksamhet" upplever en god konjunktur där it-konsulterna dominerar. Problem med överhettningstendenser och personalbrist har dämpats.

Överlägset jobbigast har trävaruindustrin och framförallt renodlade sågverk.

” LKAB har flera år i rad varit Sveriges absolut lönsammaste industriella företag – förra året med vinst på 50 procent av omsättningen. Inget företag ligger ens i närheten!

Det område är stort och väldigt varierande, är det möjligt att kalla er EN region?

Jag ser en region som ett sammanhållet geografiskt område. Det har förekommit debatt om att jämka ihop Norrland till en sammanhållen administrativ region, men länsindelningen är i dagsläget den rådande indelningsgrunden. Men ni i södra Sverige ser väl inte Svealand som en given region – Stockholm och Torsby i ett? Man drar ibland Norrland över en kam på ett annat sätt än Svealand och Götaland.

Var i Norrland händer det mest?

I Norrbotten har gruvdriften dragit med sig mycket annat och LKAB har flera år i rad varit Sveriges absolut lönsammaste industriella företag – förra året med vinst på 50 procent av omsättningen. Inget företag ligger ens i närheten!

Luleå Tekniska Universitet har stora framgångar och skapar en bra grogrund för det framväxande näringslivet. Umeå har expanderat stort, där universitetet har varit draghjälp och en avgörande grund för snabb befolkningsökning. Även om det inte växer på samma sätt

längre, så har staden nått en storlek och en tillgång på välutbildade som gör att tillväxten sker i andra sektorer – främst inom de privata tjänstenäringarna.

För tillfället har övre Norrland en starkare tillväxt än i de sydligare länen.

Samma fråga har gått till Jan Cedervärn på Tillväxtanalys – tyder något på att landsbygden INTE dör ut?

De mindre orterna har naturligtvis kämpigt med sned befolkningskurva – i Norrland såväl som i Götaland och Svealand. De unga vill till utbildningsorterna och vill se mer än hembygden. Förhoppningsvis vänder de åter när de bildar familj och måste då erbjudas jobb, skolor och bra fritid.

Det finns dock goda exempel på entreprenörsanda. Se på Arjeplog där man la ner gruvan för 20 år sedan. I dag finns en framväxande biltestindustri – man testar bilar och andra komponenter i kallt klimat. När vintern kommer utökas befolkningen på 3 000 invånare med upp till 1 000 tyska och franska tekniker som ➔

→ gör tester på isar och vägar! Enskilda personers initiativkraft gör skillnad – på 20 års tid har en hel ny bransch vuxit fram. Även Ishotellet i Jukkasjärvi är ett välskött företag som såg möjlighet att göra något av isen i Torne älv.

Finns samma jobbmöjligheter för kvinnor som för män i ert område?

Det är också en utmaning för regionen i de inre delarna av Norrland och på de mindre orterna. Tjejerna har oftast högre ambitioner än killarna vad gäller studier och lämnar regionen i högre grad för vidareutbildning.

Vi söker aktivt företag som ägs eller leds av kvinnor – det är en prioriterad målgrupp för Norrlandsfonden.

Företagen ställer upp frivilligt och svarar på enkäten för barometern, hur går det?

Vi har haft väldigt bra svarsfrekvens – det ser jag som uttryck för att företagare ser nyttan med barometern. De får också barometern i retur.

Tidigare svarsfrekvens har legat på 90 procent, men jag befarar att den sjunker här som för övriga undersökningar.

När och hur kan vi läsa mer om utvecklingen i Norrland?

Det finns ingen sammanhållen Norrlandssida – men å andra sidan finns ingen Svealandssida heller, eller hur? Norrlandsförbundet är en intresseorganisation med webbplatsen norrlandsforbundet.se.

Monica Holmberg

MER INFORMATION

Du hittar Konjunkturbarometer för Norrland på norrlandsfonden.se/media och även på scb.se. Du kan dessutom kontakta Lars-Olov Söderström på Norrlandsfonden via e-post: lars-olov.soderstrom@norrlandsfonden.se.

Foto: Hotel Silverhaten

FAKTA

SCB:s del i de regionala konjunkturbarometrarna

Norrlandsregionen och Västra Götalandsregionen genomför regionala konjunkturbarometrar med hjälp av SCB. Barometern för hela riket genomför Konjunkturinstitutet.

För de regionala barometrarna står SCB för upplägg, enkäter och analys. De publiceras i första hand på uppdragsgivarnas webbplats, men du hittar dem även på scb.se.

Årets Norrlandsbarometer har utvecklats och är nu relativt lik den för Västra Götaland, de är jämförbara urvals- och branschmässigt.

SCB framställer även **Vårdbarometern**, en konjunkturbarometer för vård- och omsorgsbranschen med indikatorer på den privata vårdbranschen och underbranscher. Det är **Vårdföretagarna** som beställer denna på såväl riks- som regionnivå.

MER INFORMATION: kontakta Johannes Holmberg via e-post: johannes.holmberg@scb.se

Östergötland är ett Sverige i miniatyr

– säger **Fredrik Sunnergren** vid Statistik och Analys på Regionförbundet Östsam med säte i Linköping.

När kommunnivån inte räcker för att analysera utvecklingen i ett område, behövs statistik över mindre och funktionella områden som går över administrativa gränser. Det handlar främst om befolknings- och sysselsättningsutveckling. Fem regioner använder verktyget Supercross – Region Skåne, Västra Götaland med Halland, Södra Småland, Region Västerbotten och Östsam.

Fredrik Sunnergren på Östsam, berätta kort om er region!

Vi är något av ett MiniSverige om man ser till befolkning och sysselsättning och vi har den fjärde största befolkningskoncentrationen i vårt land. Strukturen präglas av två stora städer, Norrköping och Linköping. På universiteten i dessa båda städer kommer 50 procent av eleverna från regionen och hälften stannar också kvar efter studierna.

Turismagnet nummer ett är Göta Kanal men vi har också bland annat skärgården, Kolmårdens djurpark, Medeltidsstaden Vadstena, Linköpings domkyrka och industrilandskapet i Norrköping.

Är närheten till Stockholm en möjlighet eller ett hot?

Både och – närheten gör att vi utgör en gemensam arbetsmarknad och den nya sats-

ningen på Ostlänken kommer att förkorta restiderna. Vissa arbetsplatser försvinner och vissa tillkommer på grund av närheten, men i stort sett är det ett gynnsamt läge.

Hur använder du statistiken och Supercross?

Ofta – kanske inte varje dag, men väl varannan – dels rullande men också för efterfrågestyrda analyser som när vi i dag diskuterade med Linköpings kommun om integration i städerna.

Alla 13 kommuner tillsammans med Tranås i Jönköpings kommun är med i samarbetet. Regionförbundet är något av administratörer och ansvarar för samarbetet, men varje kommun har ett eget avtal med SCB för Supercross. I vissa fall har de tillgång till samtligas information beroende på sekretessnivån. Landstinget och vi →

Foto: Håkan Ahldén

FAKTA

Regionförbundet Östsam

Medlemmar är kommunerna: Boxholm, Finspång, Kinda, Linköping, Mjölby, Motala, Norrköping, Söderköping, Vadstena, Valdemarsvik, Ydre, Åtvidaberg, Ödeshög och Landstinget i Östergötland.

→ har full access – man har alltså mandat som är knutet till geografien.

Har du tillgång till statistiken du behöver eller väntar du på den perfekta?

Vi har ständigt nya önskemål och för en kontinuerlig diskussion med SCB om innehållet i Supercross. I stort sett är det otroligt bra och vi har väldigt mycket tillgång till data. Dock fick vi nyligen nej av sekretessskäl till önskan om elev-id, ett system för att ange elevernas skola. Vi kommer också att lägga fram förslag på yrkesbenämning, en klassificering på fin nivå för att kunna jobba med kompetensförsörjning.

I stor utsträckning har vi samma beställningar som övriga regioner och vi har täta kontakter, exempelvis den årliga användarkonferensen där också kommunerna deltar.

Monica Holmberg.

MER INFORMATION

Du hittar information om regionen på otsam.se. Under *Analys och Statistik* hittar du *Östergötland eXplorer*, med lättöverskådlig statistik om befolkning, kommunikationer, utbildning och integration.

Du är också välkommen att kontakta Fredrik Sunnergren via e-post: fredrik.sunnergren@otsam.se.

Supercross – SCB:s del i utvecklingen

Uppgifterna som finns tillgängliga i det vi kallar Supercross uppdateras årligen under våren.

Verktøget, som ursprungligen kommer från den australiska statistikbyrån ABS, användes första gången år 2000 av Region Skåne, den region som också har varit drivande i utvecklingen.

SUPERCROSS handlar om ett verktyg för att använda aggregerade uppgifter på mikronivå från MONA*-systemet. Det handlar alltså om känsliga uppgifter där bara de som jobbar i en avgränsad statistikfunktion inom regionförbunden får tillgång till uppgifterna under stränga sekretessregler – på samma sätt som exempelvis forskare.

Supercross är ett avancerat verktyg och kräver en hel del kunskap och utbildning – man måste förstå vad man gör och vad variablerna står för. Kommunerna som ingår i regionförbunden har också tillgång till Supercross-databasen, men de har enbart tillgång till data över den egna kommunen.

SCB levererar statistiken uppdelat på befolknings-, samsättnings- och flyttdata-baser. **Magnus Nyström**, statistiker och produktansvarig för Marknadsprofiler vid SCB, har

varit med om att bygga lösningarna för regionförbunden. Magnus menar att systemet är väldigt populärt och utgör basen för analyser och rapporter hos användarna.

Monica Holmberg

MER INFORMATION

Du är välkommen att höra av dig till Magnus Nyström via e-post:

magnus.nystrom@scb.se

*MONA = Microdata-ON-line-Access.

MONA-systemet syftar till att öka tillgängligheten till mikrodata samtidigt som säkerhet och sekretess i hanteringen stärks. Fysiskt lagras databaserna hos SCB.

Regional statistik över våra naturresurser

Allt som har med vattenanvändning att göra är av största intresse för EU, berättar **Jerker Moström** som arbetar med geografisk analys vid SCB. Sötvatten är en bristvara i delar av Europa men dock inte i Norden. Här är intresset istället större för utsläppen till vatten.

SCB GENOMFÖR en undersökning om vattenanvändning som publiceras vart femte år och som nyligen redovisades på scb.se.

– Vi har möjlighet att leverera vattenstatistiken som efterfrågas av Eurostat, vilket man har svårare att klara i exempelvis Finland. EU-jämförelser inom området *markanvändning* är också en utmaning. Hur ska man exempelvis definiera *bebyggd mark* så att Holland och Sverige blir jämförbara trots stora olikheter? Hur kan vi kartlägga och jämföra hur urbana områden växer i olika delar av Europa?

Statistik över markanvändning

Markanvändningsstatistik handlar i vid mening om hur marken brukas, ägs och används – något som är nödvändigt för samhällsplanering. Statis-

tiken över markanvändning bygger på bearbetning av en mängd olika register och geografiska databaser – allt från fastighetstaxering till satellitbilder. Genom att kombinera olika befintliga källor uppstår helt ny information. För detta krävs analyser i geografiska informationssystem.

– När andra pratar om att bryta ner statistiken på regional nivå, så gör vi tvärtom, vi aggregerar upp. Vårt källmaterial är ofta på fastighetsnivå, men av sekretesskäl är det viktigt med aggregeringar och vi redovisar därför ofta på kommunnivå, säger Jerker.

SCB är en del i Geodatasamverkan* där myndigheter samarbetar kring dataförsörjning – man lämnar data och får tillgång till data.

– Geodatasamverkan innebär enorma möjligheter för oss som jobbar med statistik om markanvändning och naturresurser. Vi kan ta fram uppgifter i dag som inte var möjliga tidigare.

Ny publikation 2013

Nästa år är det dags igen, den 24 november 2013 publiceras nästa utgåva av publikationen *Markanvändningen i Sverige* – resultatet av ett omfattande analysarbete. Förändringar i markanvändningen går långsamt och det är inte motiverat

* GEODATA – Sverige bit för bit

”Ger information om naturvårdsintressen, transportleder, kollektivtrafik, vatten och avlopp, avstånd till skolor, vårdinrättningar och affärer. Geodatasamverkan innebär att organisationer med myndighetsuppgifter får tillgång till ett samlat utbud av geodata.”

geodata.se

” När andra pratar om att bryta ner statistiken på regional nivå, så gör vi tvärtom, vi aggregerar upp.

Foto: Monica Holmberg

→ att publicera årligen. Dock publiceras aktuella artiklar på scb.se under arbetets gång, som den om koloniområdena tidigare i år.

– Boken ger oss möjlighet att sätta in uppgifterna i sitt sammanhang. Genom att illustrera statistiken i kartform visar vi också geografins betydelse för både produktion och tolkning av statistik, menar Jerker Moström.

Statistik över markanvändning tas i huvudsak fram på uppdrag av regeringen genom anslag. SCB har även möjlighet att hjälpa till med uppdrag kring särskilda frågor om markanvändning och naturresurser som inte ingår i den officiella statistiken.

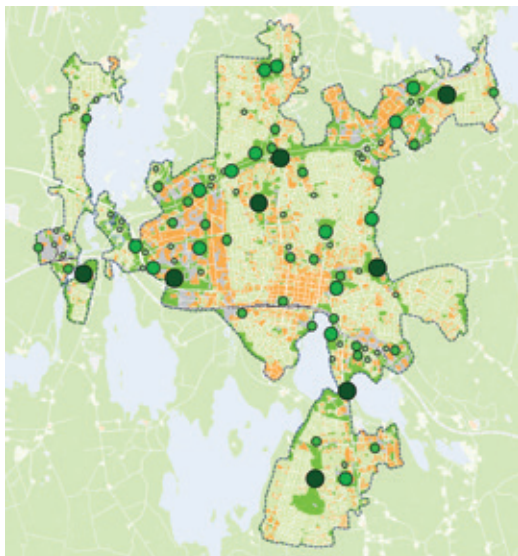
Forskning

Uppgifter om markanvändning är även viktiga för forskning – som i den medicinska, där man exempelvis studerar hur människor påverkas av ämnen man exponeras för. Då behöver man uppgifter på hur människor har bott i glesbygd eller i tätorter. Sedan 80-talet har SCB gjort avgränsningar för tätorter som finns tillgängliga via Geodatasamverkan. Övriga kan beställa data, för exempelvis forskning.

Monica Holmberg

MER INFORMATION

Du hittar statistik över markanvändning och naturresurs på scb.se. Du kan även kontakta Jerker Moström, via e-post jerker.mostrom@scb.se

Statistik presenterad i kartform, som här för grönområden inom Växjö tätort, grupperade efter areal i hektar.

FAKTA

Markanvändning och naturresurser

Statistik över markanvändning och naturresurser i Sverige presenteras rikstäckande och på länsnivå men vissa uppgifter redovisas även på kommunnivå eller rutor. Mycket av statistiken presenteras i kartform.

Du hittar bl.a. uppgifter om tätorter, arbetsplatsområden, bebyggelsestruktur, grönområden, kust, stränder och öar och skyddad natur. Uppgifterna finns tillgängliga i Sveriges statistiska databaser på scb.se.

Vattenstatistik

SCB genomför undersökningarna *Industrins vattenanvändning* och *Vattenuttag och vattenanvändning i Sverige*. Du hittar uppgifterna i Sveriges statistiska databaser på scb.se.

Produktionsindex över näringslivet

SCB är först i Europa med denna statistik. – Det är en indikator som varje månad mäter produktionen av varor och tjänster i det svenska näringslivet, säger **Malin Remes** på avdelningen för Ekonomisk statistik vid SCB.

PRODUKTIONSINDEX ÖVER

näringslivet tas fram med hjälp av aggregerade indextal från tre andra statistikprodukter: *Industriproduktionsindex*, *Tjänsteproduktionsindex* samt *Byggproduktionsindex*. Till att börja med ska statistiken ses som experimentell, dvs. den är under uppbyggnad.

Användbar för ekonomisk analys

Den ekonomiska statistiken påverkas i hög grad av konjunkturförändringar i Sverige och omvärlden. Riksbanken, Konjunkturinstitutet, affärsbanker och andra aktörer på finansmarknaden kommer att kunna använda det nya indexet för att göra analyser av Sveriges ekonomi.

– För två år sedan fick SCB önskemål från Riksbanken och vårt användarråd för ekonomisk statistik om att producera det här månatliga indexet för att de skulle kunna göra bättre prognoser av BNP, berättar Malin.

”SCB kör en Rolls-Royce”

Eftersom det nya indexet byggs på tre delar är det inte många länder som kan ta fram den här statistiken.

– I Europa är det endast vi och Storbritannien som har den möjligheten eftersom vi är de enda som tar fram Tjänsteproduktionsindex på månadsbasis. Och hittills är det bara vi som gjort slag i saken och utvecklat Produktionsindex över näringslivet.

– Vi har presenterat produkten för Eurostat och de var mycket intresserade och uttryckte stor förtjusning. De gjorde liknelsen med att ”SCB kör en Rolls-Royce”.

Den 14 december publiceras statistiken för första gången på scb.se och då avser uppgifterna oktober månad 2012.

– Nu ska det bli spännande att se hur och av vilka den kommer att användas, avslutar Malin Remes.

Maria Sjölander

Foto: Monica Holmberg

MER INFORMATION

om Produktionsindex över näringslivet hittar du på scb.se. Du kan också kontakta Malin Remes via e-post: malin.remes@scb.se.

Rättvist index för biodrivmedel

– kan bidra till mer trafik för pengarna

Användningen av Rapsolja som drivmedel är mycket vanlig. Det berör cirka 500 bussar i Sverige och antalet ökar stadigt.

RAPSOLJEINDEX tas fram månadsvis av SCB på uppdrag av *Svensk Kollektivtrafik* och *Svenska Bussbranschens Riksförbund*. Rättvisande och konkurrensneutrala index är en viktig ingrediens i de långa avtal som kännetecknar den upphandlade kollektivtrafiken i Sverige.

– Vikten av detta nya index kan inte nog betonas. Fram tills nu har parterna varit hänvisade till egna lösningar som inte avspeglar den verkliga kostnadsförändringen på ett affärsneutralt sätt. Detta nya drivmedelsindex kommer att vara en viktig del i att använda samhällets gemensamma resurser bättre och få mer trafik för pengarna, ett måste för att kunna nå vårt branschgemensamma mål att fördubbla kollektivtrafiken, säger **Anna Grönlund**, ordförande i Partnersamverkan för en fördubblad kollektivtrafik och förbundsdirektör i Svenska Bussbranschens Riksförbund.

Självklar del i ett hållbart samhälle

Kollektivtrafiken skapar värden både för den som reser och för vårt samhälle. Därför arbetar en enad bransch mot visionen ”kollektivtrafiken är en självklar del av resandet i ett hållbart samhälle”. Det övergripande målet är att kollektivtrafikens marknadsandel ska fördubblas på sikt. Som ett mål på vägen ska antalet resor med kollektivtrafik fördubblas till år 2020 och branschen har enats om en ny avtalsprocess som bygger på utvecklade samarbetsformer och ökad affärsmässighet. Ledstjärnan är att bättre ta tillvara den samlade kompetensen hos trafikföretag, beställare och andra berörda parter.

Kollektivtrafikens branschgemensamma indexråd består av representanter från *Svenska Bussbranschens Riksförbund*, *Svensk Kollektivtrafik* och *Svenska Taxiförbundet*. Uppdraget att säkerställa affärsneutralitet utifrån indexregleringsprinciperna och identifiera och analysera de fall där kostnadsförändringar uppstår och påverkar affärsneutraliteten beroende på skatte- och avgiftsförändringar. Indexrådet arbetar med alla frågor som rör index i kollektivtrafikbranschen.

Samhällsekonomisk vinst på drygt fyra miljarder kronor

Indexrådet ingår i *Partnersamverkan för en fördubblad kollektivtrafik*, något som bidrar till att nå angelägna samhällsmål när det gäller miljö, samsättning, trafiksäkerhet och jämställdhet. En fördubbling av kollektivtrafiken skulle minska persontrafikens koldioxidutsläpp med drygt 20 procent och ge en samhällsekonomisk vinst på drygt fyra miljarder kronor.

Branschorganisationerna bakom fördubblingsprojektet är *Svensk Kollektivtrafik*, *Svenska Bussbranschens Riksförbund*, *Svenska Taxiförbundet*, *Branschföreningen Tågoperatörerna*, *Sveriges Kommuner och Landsting* samt *Trafikverket*.

Stefan Pettersson

MER INFORMATION

Du hittar RME-index via webbplatserna bussbranschen.se och svenskkollektivtrafik.se. Du kan också kontakta Stefan Pettersson, stefan.pettersson@scb.se eller Lars Annerberg, Svenska Bussbranschens Riksförbund, lars.annerberg@bussbranschen.se

Kartläggning av ungdomsarbetslöshet i Norden

Statsrådsberedningen håller nu på att ta fram ett kunskapsunderlag om ungdomar på arbetsmarknaden inför nästa års möte i nordiska ministerrådet. – Min förhoppning är att den här rapporten kan bidra till ett ökat samarbete mellan de nordiska länderna, säger **Åsa Olli Segendorf** på Statsrådsberedningen.

ÅR 2013 HAR Sverige ordförandeskapet i det nordiska ministerrådet och den 16 maj är det jobbtoppmöte i Stockholm. Temat är *Jobb för unga* och Statsrådsberedningen har därför fått i uppdrag att ta fram rapporten *Ungdomsarbetslöshet i Norden* och arbetet pågår nu för fullt.

– Jag kommer att sammanställa ett kunskapsunderlag som innehåller en deskriptiv överblick av bland annat arbetsmarknad, utbildning, utanförskap, lönestruktur och avtalsformer i de nordiska länderna.

I samarbete med SCB har hon tagit fram variabler och definitioner för områdena. SCB har sedan samlat in data från Sverige och de andra nordiska länderna. Rapporten är främst riktad till beslutfattare, men även forskare och media kan använda underlaget som en utgångspunkt för vidare frågeställningar.

Viktigt att lära av varandra

Andelen unga som är arbetslösa skiljer sig åt för de nordiska länderna. I Norge och Danmark är arbetsmarknaden god för de unga, medan den är sämre i Sverige och Finland. På Island är ungdomsarbets-

lösheten hög, men troligtvis kommer den att sjunka i takt med en större efterfrågan på arbetskraft.

– Det är mycket viktigt för beslutsfattarna att titta på vad som fungerar bra i de olika länderna. I till exempel Danmark

Foto: Maria Sjölander

” I till exempel Danmark och Norge är lärlingsprogrammen väletablerade och effektiva på att knyta **samma** skola och jobb.

→ och Norge är lärlingsprogrammen väletablerade och effektiva på att knyta samman skola och jobb.

Ett vinnande koncept verkar just vara en bra övergång mellan utbildning och arbete. I Sverige infördes lärlingsutbildningar år 2008, men än så länge har det inte fungerat så bra som i Danmark och Norge.

– Därför är det intressant att titta på hur de andra länderna gör. Vi är fortfarande i en inkörningsperiod och då måste vi experimentera oss fram för att hitta rätt lösning.

Bra med ökad rörlighet

I rapporten kommer det också finnas uppgifter om gränspendling för att kartlägga hur strömningarna av arbetskraft mellan länderna ser ut. Till exempel väljer många unga svenskar idag att flytta till Norge för att arbeta och Åsa hoppas på ökad rörlighet mellan länderna.

– Eftersom vi i Norden har liknande språk och arbetsmarknadsstruktur, vore det bra om det finns ett strukturerat samarbete för att under-

lätta för ungdomar att jobba i ett annat nordiskt land. Att ha arbetat utomlands tror jag är en mycket värdefull erfarenhet för dem i framtiden, avslutar Åsa Olli Segendorf.

Maria Sjölander

MER INFORMATION

Kontakta gärna Åsa Olli Segendorf
asa.oli-segendorf@regeringskansliet.se

STATISTIK I UNDERVISNING

Statistik på poster

International Statistical Literacy Poster Competition 2012–2013

Tolka ämnet Jordbruk utifrån statistik och framställ en poster

Under vintern och fram till 1 februari 2013 kan elever på högstadiet, respektive gymnasieskolan, tävla genom att undersöka ämnet Jordbruk, t.ex. inhemsk industri, mat eller djur.

Vinnande svenska bidrag belönas med en week-end i Stockholm och två bidrag, ett från respektive tävlingsklass, från SCB:s postertävling går vidare till den internationella tävlingen i Hongkong i augusti 2013.

LÄS MER på scb.se under *Klassrummet* och *Statistik på poster*. Under *Klassrummet* hittar du även andra möjligheter att använda statistiken i undervisningen.

Studie om hur många husdjur det finns i Sverige

Hundar, katter och andra sällskapsdjur heter undersökningen som Svenska Kennelklubben, Agria Djurförsäkringar, Royal Canin och Jordbruksverket gör tillsammans. – Vi tar bland annat reda på hur många husdjur det finns i landet, om de är registrerade, hur många som är försäkrade, vad de äter och var de bor, säger **Carina Jägrén** på Svenska Kennelklubben.

UNDERSÖKNINGEN GJORDES för första gången år 2006 och då visade den bland annat att det fanns 1,2 miljoner katter, 729 000 hundar, 726 000 hushåll med katt och 550 000 hushåll med hund.

– Nu följer vi upp den undersökningen för att se vilka förändringar som har skett på sex år. Förutom hund och katt frågar vi även om kanin, marsvin, hamster, fågel, mus och råtta, berättar Carina.

Svårare att uppskatta antalet katter än hundar

Svenska Kennelklubben, SKK har följt utvecklingen av antalet hundar i Sverige sedan början av 1970-talet och år 1995 tog de över länsstyrelsernas register över id-märkta katter.

– Eftersom vi har följt hunden under en längre tid vet vi mer om antalet hundar än om kat-

ter. Fram till 2006 hade vi ingen uppfattning om antalet katter överhuvudtaget.

Trots sin popularitet som husdjur är det inte alla katter som blir omhändertagna och det blir därför svårt att uppskatta antalet. Enligt SKK är det ett par hundratusen katter som mer eller mindre lever ute i det fria.

– Ser vi till hur stor andel hundar och katter som registreras hos oss är skillnaden stor. Cirka 70 procent av alla hundar är registrerade, medan bara fem procent av alla katter är det. →

FAKTA

Hundar, katter och andra sällskapsdjur är en urvalsundersökning där 20 000 hushåll har blivit tillfrågade att delta. Uppgifterna ska gälla den 21 september i år. SCB har haft i uppdrag att samla in uppgifterna, vilket har skett både via en webbenkät och en pappersenkät under perioden september – november 2012.

Foto: Maria Larsson

→ Resultatet kan användas som underlag i utredningar

Rapporten blir klar i slutet av januari 2013 och utvalda delar kommer att publiceras under första kvartalet på Jordbruksverket webbplats, www.sjv.se.

– Vi tror att resultaten kan nyttjas i olika typer av utredningar. Till exempel användes uppgifterna från 2006 års undersökning som underlag i regeringens djurskyddsutredning som presenterades för drygt ett år sedan, säger Carina Jägrén.

Resultat som är av mer specifik karaktär kommer SKK, Agria Djurförsäkringar och Royal Canin att presentera och hantera på olika sätt. Det kan exempelvis handla om att använda kunskapen internt för att utarbeta marknadsföringskampanjer för foder och försäkringar.

Maria Sjölander

Foto: Maria Sjölander

”Eftersom vi har följt hunden under en längre tid vet vi mer om antalet hundar än om katter.

MER INFORMATION

Kontakta gärna Carina Jägrén, carina.jagren@skk.se eller Daniel Persson, daniel.persson@scb.se

Statistisk årsbok 2013

I januari är det dags för 2013 års upplaga av Statistisk årsbok. Den ger dig en opartisk och detaljerad bild av hela det svenska samhället – i form av texter, tabeller, diagram och kartor.

Använd boken som uppslagsverk, inspirationskälla eller för att snabbt få en översikt av Sverige ur ett statistiskt perspektiv.

Statistisk årsbok för Sverige 2013

Pris 349 kr exkl. moms.

Beställ via publ@scb.se eller via telefon 08-506 948 01.

Du kan också läsa Statistisk årsbok i pdf-format på www.scb.se.

Här hittar du dessutom historiska årsböcker – ända från 1914.

Hundra år av svenskt valdeltagande

Den svenska valstatistiken har en lång historia. År 1872 publicerade SCB för första gången statistik över valresultat. I samband med 1911 års riksdagsval genomfördes för första gången en undersökning av hur valdeltagandet såg ut i olika befolkningsgrupper. Hundra år senare, i samband med 2011 års omval, genomfördes den senaste valdeltagandeundersökningen.

SETT ÖVER DESSA hundra år har statistiken utvecklats. Stora landvinningar har ägt rum inom den statistiska metodens område, bland annat har teorierna bakom urvalsundersökningar tagits fram och etablerats. Redovisningarna har blivit mer omfattande och med ny teknik når resultaten ut snabbare och genom fler kanaler.

Från röstsammanräkningen vet vi valdeltagandet ned till den minsta geografiska enhet. Men det gäller valdeltagandet

i geografiska områden. Den ger ingen information om hur valdeltagandet ser ut i olika grupper. Det är av den anledningen som SCB sedan 1911 har genomfört valdeltagandeundersökningar – för att visa just hur andelen röstande ser ut i olika grupper.

Rent grundläggande ser valdeltagandeundersökningarna ut på samma sätt som för hundra år sedan – uppgifter om deltagande hämtas från röstlängderna. För samtliga personer som ingår i respektive

undersökningsomgång har det prickats av huruvida de har utnyttjat sin rösträtt eller inte. Det är av två skäl viktigt att understryka att informationen kommer från röstlängderna. Uppgifter om valdeltagande avser faktiskt valdeltagande enligt register. I många andra undersökningar tvingas man att förlita sig på svar från respondenter som kan ge felaktiga uppgifter. Dessa mätproblem finns inte för SCB:s valdeltagandeundersökningar. Användandet av re- ➔

→ gisteruppgifter gör dessutom att det inte finns något bortfall för den mest centrala variabeln – om personerna i urvalet har röstat eller inte. I dessa tider av stadigt ökande bortfall i individundersökningar är det en ynnest att få använda material från en undersökning utan bortfall.

Varför är valdeltagande av intresse? En representativ demokrati som den svenska, kännetecknas av att medborgare genom fria och regelbundna val avgör vilka som ska styra. Att rösta i allmänna val kan därför ses som den mest grundläggande formen av politiskt deltagande. Nivån på valdeltagandet brukar ofta betraktas som en indikator på demokratins tillstånd.

Valdeltagandet vid riksdagsvalet 1976 var "all time high"

Över de senaste hundra åren har det svenska valdeltagandet ökat. I 1911 års riksdagsval röstade 57 procent av de röstberättigade. Det har sedan skett stora förändringar och valdeltagandet har stigit och rösträtten har utvidgats. I 1921 års val fick kvinnor rösta i riksdagsval för första gången och det kan därför betraktas som startpunkten för den svenska demokratin. I valet deltog endast 54 procent av de röstberättigade. Därefter följde en lång period av stigande valdeltagande. Visserligen steg inte andelen röstande i varje enskilt

val, men den generella trenden var stigande. Det hittills högsta valdeltagandet uppnåddes i riksdagsvalet 1976, då 91,8 procent av de röstberättigade deltog. Sedan dess har valdeltagandet minskat, framför allt i 1988 och 1998 års val. De senaste två valen har dock inneburit ett trendbrott och andelen röstande har ökat betydligt. I riksdagsvalet 2010 uppgick valdeltagandet till 84,6 procent.

”Det är en ynnest att få använda material från en undersökning utan bortfall.

Det finns dock tydliga skillnader i valdeltagande mellan olika grupper. Andelen är betydligt mindre bland ensamstående, lågutbildade, arbetare, arbetslösa och personer utanför arbetskraften. Omvänt är det högre bland sammanboende, högutbildade, tjänstemän och sysselsatta. När det gäller valdeltagande i olika åldersgrupper kan vi konstatera att det är något lägre bland de yngsta och de äldsta. Vi ser även att valdeltagandet är betydligt lägre bland utländska medborgare och utrikes födda.

På senare tid röstar kvinnor i högre grad än män

Skillnaden är visserligen endast en procentenhet, men om

vi ser till personer under 60 år är kvinnors valdeltagande klart högre än mäns. Sett ur ett längre tidsperspektiv innebär detta en stor förändring. Under första halvan av 1900-talet röstade män i betydligt högre grad än kvinnor.

Valdeltagandeundersökningarnas långa historia ger goda möjligheter att studera hur valdeltagandet har utvecklats över tid i olika grupper. Dessutom innebär tillgången till stora datamaterial och nya statistiska metoder att det är möjligt att genomföra nya, mer ingående analyser av valdeltagandets mekanismer i dagens svenska demokrati. Det är mot den bakgrunden regeringen gav SCB i uppdrag att analysera valdeltagande i olika befolkningsgrupper och över tid och den 6 december publicerades rapporten *Svenskt valdeltagande under hundra år*. I uppdraget ingick ytterligare två studier. En av dessa har utgjort underlag för rapporten *Ung i demokratin*, som också publicerades den 6 december. Den tredje studien om förtroendevaldas representativitet redovisas i början av 2013.

KONTAKTA GÄRNA

Richard Öhrvall
richard.ohrvall
@scb.se

Språkets betydelse för siffrorna

Det är naturligt att fokusera på siffror när man gör en statistisk undersökning. Vi får dock inte glömma att siffrorna ofta är baserade på språkliga förfrågningar till respondenterna. Hur vi använder språket har därför betydelse för siffrorna i statistiken.

HUR SKA MAN då använda språket? Det kräver mycket arbete och eftertanke eftersom språket av naturen är vagt – eller flexibelt, beroende på hur man ser på saken. En vanlig missuppfattning är att språket handlar om ord och vad de betyder. I själva verket handlar det om människor och vad de försöker säga – om deras mening och intention. Språket är ett socialt verktyg som vi använder för att förstå andra och göra oss själva förstådda.

Språket är vagt – eller flexibelt – på så sätt att ord ofta inte har någon fast betydelse. Det kan variera, exempelvis beroende på sammanhang. En sådan enkel replik som "Två, tack" syftar på helt olika saker i hissen, i tunnelbanekuren eller när vi ringer för att boka en tid. Trots det har troligtvis ingen inblandad i de situationerna några problem att förstå vad som avses eftersom de delar sammanhang med den som uttalat repliken. Om man däremot tar bort sammanhanget, är repliken ottydlig eller rent av obegriplig.

Vi använder ofta språket på nivåer ovanför det bokstavliga

Som om ovanstående inte vore tillräckligt svårt använder vi människor ofta språket på nivåer ovanför det bokstavliga. Ett exempel är den retoriska frågan som inte är menat som en fråga utan som ett led i en argumentation. Ett annat exempel är ironi – när vi säger något men menar det motsatta. När någon klantat sig säger vi "bra jobbat" men menar, tvärt emot det bokstavliga, "dåligt jobbat". Detta är en väldigt avancerad användning av språket.

I blanketter är kommunikationen naturligtvis enklare och mer direkt och ironiska enkäter är förstås inte att rekommendera! Tolkningsprocesser förekommer dock i blanketter också – att respondenten försöker förstå frågeställarens mening och intention.

"Vad gjorde du i går?"

Ovanstående fråga är väldigt enkel, bokstavligt och språkligt sett – **men vad är syftet?** Vad är frågeställarens mening? Vad vill denne veta? Ska man räkna upp allting man gjorde i går, ta vissa saker för givna, fokusera på de mer framträdande händelserna o.s.v.? Den typen av tolkningsprocesser förekommer även i blanketter och trots att frågor kan vara språkligt enkla, kan alltså meningen ändå vara ottydlig. Konsekvensen blir att frågan är svår att förstå, trots att den är språkligt enkel.

På SCB:s enhet för mätteknik arbetar vi ofta med att förbättra de språkliga förfrågningarna i undersökningarna. Vi använder bl.a. kognitiva metoder för att få insikt i hur respondenter tänker kring och tolkar frågor. Utifrån resultatet kan frågorna omformuleras för att minska risken att respondenterna förstår dem annorlunda än vad vi tänkt oss.

KONTAKTA GÄRNA

SCB:s enhet för mätteknik via e-post
matteknik@scb.se eller skicka din fråga
 till andreas.persson@scb.se.

TIPS & NYHETER

Ny avdelningschef vid SCB

Pernilla Trägårdh är sedan i höstas ny avdelningschef för International Consulting Office, ICO vid SCB.

Pernilla, var har du arbetat tidigare?

Jag kommer från biståndsbranschen. De senaste 15 åren har jag arbetat för Sida – i Stockholm och i Nicaragua, Uganda och Nepal där jag har sysslat med demokrati, mänskliga rättigheter och konflikthantering.

Hur påverkas och regleras Sveriges biståndsarbete av EU?

EU-kommissionen har ett stort "eget" bistånd som finansieras av medlemsstaterna genom den allmänna EU-budgeten. Den ska koordineras med enskilda länders, inte minst medlemsländernas. När det gäller SCB:s arbete, främst på Västra Balkan och de länder som närmar sig EU, är det av största vikt att våra insatser kompletterar varandra på bästa sätt. Koordinering och samordning är alltså väldigt viktigt både för kommissionen och för enskilda medlemslän-

der – det är den enskilt största utmaningen, tillsammans med den strategiska inriktningen och effektiviteten.

EU-kommissionen tillsammans med medlemsländerna står för cirka 60 procent av världens bistånd. Det blir allt viktigare att se resultat och framsteg i utvecklingssamarbetet, inte minst när det ska tas fram nya millenniemål för en bättre värld som gäller efter 2015. I detta arbete spelar det internationella statistiksamfundet en viktig roll. Vad ska mätas och framförallt – hur ska det mätas?

Statistiken har en central roll och här kommer naturligtvis SCB in med sitt internationellt goda rykte. Sverige är ett land som går in med ödmjukhet och respekterar landets ägarskap för utvecklingen. Vi står för partnerskap och arbetar nära tillsammans med ländernas statistikbyråer och ser att det ger resultat på lång sikt.

Foto: Lena Blåsjö Jansson

Vilken skillnad kommer du att kunna göra i ditt nya jobb?

Med min bakgrund kan jag fungera som en länk mellan SCB och pågående policyutveckling inom utvecklingssamarbetet, eftersom statistiken är en viktig beståndsdel i den nya resultatagendan. SCB har gedigen kunskap och gör många bra och viktiga insatser internationellt som förtjänar att lyftas fram, samtidigt som vi behöver ta till oss av ny kunskap för att bli ännu bättre.

MER INFORMATION

om SCB:s tjänsteexport hittar du på www.scb.se/ico eller kontakta ICO på ico@scb.se

Monica Holmberg